

*Побережна Н.М.,**к.е.н., доцент,**доцент кафедри економічного аналізу та обліку,**Національний технічний університет**«Харківський політехнічний інститут»*

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розкрито проблеми економічного та інноваційного розвитку промислових підприємств України, проведено аналіз основних факторів, що впливають на інноваційний розвиток промислових підприємств, здійснено оцінку їх інноваційної активності. Встановлено, що інноваційна діяльність промислових підприємств в Україні потребує державної підтримки, міжгалузевого технологічного обміну, зміцнення зв'язків компаній з університетами та науково-дослідними інститутами, розвитку міжнародної науково-технічної кооперації та широкого застосування інформаційних технологій.

Ключові слова: інноваційний розвиток, глобальний індекс інновацій, індекс конкурентоспроможності, науково-технічна діяльність, середовище інновацій.

Постановка проблеми. Європейський вибір України і, відповідно, її інтеграція у високотехнологічне конкурентне середовище зумовили необхідність формування інноваційної моделі розвитку, в якій місце головного джерела економічного зростання займають промислові підприємства країни. За таких умов надзвичайно важливого значення набуває вміння правильно ідентифікувати та оцінити стан інноваційного потенціалу, вже накопиченого українськими підприємствами, і забезпечити його ефективне використання та державну підтримку, щоб зберегти та посилити позиції підприємств на сучасному ринку.

Однак без усвідомлення ключових тенденцій та напрямів інноваційного розвитку підприємств, без постійної діагностики зовнішнього середовища та виявлення проблем і обмежень їх економічного зростання неможливо дослідити питання формування та реалізації управлінських механізмів, які забезпечують підвищення інноваційної активності підприємств на засадах стратегічного управління. Актуальність окресленої проблеми та її практичне значення вплинули на вибір теми наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики визначення теоретичних та практичних засад щодо управління розвитком підприємств та його інноваційним напрямом присвячено наукові праці багатьох учених: Ветлужського В.О. [1], Геєця В.М. [2], Калінеску Т.В. [3], Манойленко О.В. [4], Мелень О.В. [5], Пантелеєва М.С. [6], Переви П.Г. [7], Побережного Р.О. [8], Побережної Н.М. [9], Стадник В.В. [10], Ястремської О.М. [11] та ін., в яких підкреслюється роль інновацій та інвестицій у забезпеченні стратегічного розвитку промислових підприємств, представлено аналіз та пропозиції щодо визначення інноваційного потенціалу та потенціалу розвитку підприємства, його складників, методів управління та оцінки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових робіт, сьо-

годні в умовах невизначеності та мінливості зовнішнього оточення для реалізації моделі інноваційного розвитку та підвищення ефективності управління інноваційними процесами на промислових підприємствах постає додаткова потреба в аналізі зовнішнього середовища діяльності українських промислових підприємств задля врахування особливостей тиску цих зовнішніх викликів під час формування дієздатної політики стратегічного інноваційного розвитку машинобудівного підприємства.

Мета статті полягає у дослідженні стану інноваційних процесів подальшого економічного розвитку промислових підприємств України в довгостроковій перспективі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах глобалізації економічного життя розвинені країни, в яких наука виконує роль головного економіко-відтворювального фактора, забезпечують свій розвиток за рахунок розвитку науки, вдосконалення наявних технологій, техніки та використання принципів нових наукових досягнень. Цілком законірно, що українське суспільство, яке обрало інноваційний шлях розвитку, ставить стратегічні цілі щодо прискорення технологічного розвитку економіки нашої країни, підвищення її конкурентоспроможності та інноваційності, «...що вимагають негайних та ефективних заходів, спрямованих на збереження наявного науково-технологічного потенціалу країни та підвищення ефективності його використання для подолання кризових явищ, що мають місце в економічному та соціальному розвитку» [12].

Відповідно до Закону України [13], було науково та економічно обгрунтовано доцільність упровадження стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на 2011–2021 рр., які спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної та екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг і збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень. До основних стратегічних напрямів інноваційної діяльності на 2011–2021 рр. належать:

- 1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;
- 2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;
- 3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;
- 4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;

- 5) упровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;
- 6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;
- 7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки [13].

Для реалізації середньострокових пріоритетних напрямів на 2011–2021 рр. державою запропоновано до впровадження заходи щодо:

- 1) розвитку інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, технологічних парків, наукових парків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, інноваційних кластерів, венчурних фондів тощо);
- 2) першочергового розгляду заявок на винаходи, що відповідають середньостроковим пріоритетним напрямам загальнодержавного рівня;
- 3) прямого бюджетного фінансування та співфінансування;
- 4) відшкодування відсоткових ставок за кредитами, отриманими суб'єктами господарювання у банках;
- 5) часткової компенсації вартості виробництва продукції;
- 6) кредитів за рахунок коштів державного бюджету, кредитів (позик) і грантів міжнародних фінансових організацій, залучених державою або під державні гарантії;
- 7) субвенцій із державного бюджету місцевим бюджетам;
- 8) податкових, митних та валютних преференцій [13].

Проте на сучасному етапі Україна переживає глибоку соціально-економічну кризу, пов'язану із загостренням політичних, економічних та соціальних проблем у глобальному масштабі, тому, на жаль, показники соціально-економічного розвитку країни, а саме промислових підприємств, не відповідають указаним напрямам і тенденціям, що, своєю чергою, призводить до негативних наслідків в економіці і зниження рівня життя населення.

Важливе значення для здійснення інноваційної діяльності промисловими підприємствами нашої держави має рівень сприятливості до розвитку зовнішнього інноваційно-інвестиційного середовища [4–6; 8], який уважаємо за доцільне виміряти за допомогою глобального Індексу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (WEF) (табл. 1) та глобального Індексу інновацій Корнельського університету, бізнес-школи INSEAD і Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO) (табл. 2, 3).

За результатами табл. 1 визначено, що за останні шість років позиції України мають коливання від 89-го місця серед 139 країн у 2010 р. до 79-го місця зі 140 країн світу в 2016 р. за Індексом глобальної конкурентоспроможності.

У 2015 р. держава втратила три позиції порівняно з 2014 р. і зайняла місце між Гватемалою та Таджикистаном, причому показник конкурентоспроможності України також знизився на 0,11, з 4,14 до 4,03. Індекс конкурентоспроможності, який визначає здатність економіки зростати у довгостроковій перспективі, складається зі 114 показників, 2/3 яких – це результати опитування керівників бізнесу, 1/3 – статистична інформація.

Визначено, що в 2015 р. найбільше позицій Україна втратила за складниками макроекономічного середовища (мінус 29 позицій, 134-те місце зі 140 країн) та рівнем розвитку фінансового ринку (мінус 14 позицій, 121-ше місце). Трохи погіршилися оцінки складника «охорона здоров'я та початкова освіта» (мінус 2 позиції). Також відбулося погіршення оцінки сальдо державного бюджету (мінус 5 позицій, 104-те місце) та кредитного рейтингу країни (мінус 13 позицій, 118-те). Показник рівня розвитку фінансового ринку погіршився через погіршення оцінок бізнесом можливості отримання фінансування на внутрішньому фондовому ринку (мінус 10 позицій, 118-те місце) та регулювання фондового ринку (мінус 8 позицій, 135-те місце), а також зниження індексу захисту юридичних прав (мінус 6 позицій, 17-те місце). Слабким місцем є складник ефективності ринку товарів, за яким Україна значно відстає: ефективність антимонопольної політики (136-те місце зі 140) та вплив оподаткування на бажання інвестувати (129-те місце) [14]. Пріоритетним напрямом доречно визначити підвищення рівня прямих іноземних інвестицій, а саме зростання частки іноземної власності (126-те місце) та впливу регулювання на ПП (122-те). З іншого боку, Україна покращила свої позиції за складниками ефективності ринку праці (плюс 14 позицій, 56-те місце серед 140 країн у рейтингу) та вищої освіти і професійної підготовки (плюс 7 позицій, 34-те місце у світі).

Зазначимо, що за результатами 2015 р. Україна має декілька конкурентних переваг за інноваціями. Наша країна посіла 29-те місце у рейтингу за наявністю наукових та інженерних кадрів, 43-те – за якістю науково-дослідних закладів та 50-те – за кількістю патентів на винаходи. Доречним буде зазначити, що інновації є потенціалом для зростання економіки, але для цього необхідні зусилля держави і бізнесу: потрібно збільшити державні закупівлі високотехнологічної продукції (нині Україна знаходиться на 98-му місці) та вдосконалити співпрацю університетів і бізнесу в науці та інноваціях (74-те місце).

Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index) Корнельського університету, бізнес-школи INSEAD та WIPO дає змогу оцінити здатність країн світу створювати сприятливе середовище для інновацій, а також результат інноваційної діяльності. Індекс складається з 84 субіндексів, згрупованих за такими напрямками: інституції; людський капітал і дослідження; інфраструктура; розвиненість ринку; розвиненість бізнесу; розвиток технологій та економіки знань; розвиток творчої діяльності.

Встановлено, що у 2016 р. Україна за Глобальним індексом інновацій (табл. 2, 3) посіла 56-те місце з-поміж 128 країн світу, що на 8 позицій краще порівняно з 2015 р. і на 7 – порівняно з 2013 р.

За результатами аналізу субіндексів Глобального індексу інновацій (табл. 3) визначено, що в 2016 р. основними видами, які заважають інноваційному розвитку України, є політична нестабільність у країні (123-те місце у світі серед 128 країн), нерозвиненість інфраструктури ринку (99-те місце) та слабкі інформаційні та комунікаційні технології (87-ме), низька ефективність державного контролю (101-ше) та регуляторного контролю (110-те), недостатня енергоефективність та еколо-

Таблиця 1

Динаміка змін позицій України за 2010–2016 рр. у рейтингу за Індексом глобальної конкурентоспроможності ВЕФ [14]

Рік	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Місце за рейтингом	89 зі 139 країн	82 зі 142 країн	73 зі 144 країн	84 зі 144 країн	76 зі 144 країн	79 зі 140 країн

гічна стійкість виробництва (100-те), низькі темпи формування інвестицій (113-те) та недостатня розвиненість інноваційних зв'язків (88-ме місце).

Ефективність та прибутковість інноваційної діяльності промислових підприємств доцільно проаналізувати за допомогою показників, що відбивають результати створеного інноваційного потенціалу в Україні за 2011–2015 рр. (табл. 4–6).

Передусім зазначимо, що основу інноваційного потенціалу нашої країни становлять інноваційно-активні підприємства, які потребують державної підтримки та фінансування. І хоча питома вага підприємств промисловості, які займалися інноваційною діяльністю, у 2015 р. становить 17,3% (табл. 4), що більше, ніж у 2014 та 2013 рр., проте їх кількість порівняно з минулими роками є значно меншою (824 підприємства в

2015 р. проти 1 609 підприємств у 2014 р., 1 715 – у 2013 р., 1 758 – у 2012 р.).

Зменшення кількості інноваційно активних підприємств у машинобудуванні в 2015 р. (табл. 4) є підтвердженням необхідності державної підтримки та розробки виваженої державної інвестиційної та інноваційної політики щодо забезпечення структурних зрушень у промисловості України, у машинобудуванні в першу чергу.

Виявлено, що за загальним обсягом інноваційних витрат у промисловості (табл. 5) найбільшу питому вагу за цей період мають витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (з 73,18% у 2011 р. до 80,6% у 2015 р.), проте з 2012 р. відбувається поступовий перерозподіл інноваційних витрат за напрямками: збільшується частка витрат на внутрішні

Таблиця 2

Динаміка Глобального індексу інновацій окремих країн світу [15]

Країна	2012		2013		2014		2015		2016	
	Місце	Бали	Місце	Бали	Місце	Бали	Місце	Бали	Місце	Бали
Велика Британія	3	61,2	3	61,3	2	62,4	2	62,4	3	61,9
Німеччина	15	56,2	15	55,8	13	56	12	57,1	10	57,9
США	10	57,7	5	60,3	6	60,1	5	60,1	4	61,4
Японія	25	51,7	22	52,2	21	52,4	19	54,0	16	54,5
Польща	44	40,4	49	40,1	45	40,6	46	40,2	39	40,2
РФ	51	37,9	62	37,2	49	39,1	48	39,3	43	38,5
Україна	63	36,1	71	35,8	63	36,3	64	36,5	56	35,7
Казахстан	83	31,9	84	32,7	79	32,8	82	31,2	75	31,5

Таблиця 3

Рейтинг ефективності інноваційної діяльності України [15]

Показники	2012		2013		2014		2015		2016	
	Бали	Місце	Бали	Місце	Бали	Місце	Бали	Місце	Бали	Місце
Глобальний індекс інновацій	36,1	63	35,8	71	36,3	63	36,5	64	35,7	56
Коефіцієнт ефективності інновацій	0,9	14	0,9	31	0,9	14	0,9	15	0,8	12
1. Інституційне середовище	40	117	51,4	105	52,9	103	52,2	98	48,7	101
2. Людський капітал та наукові дослідження	42,2	48	37,9	44	36,6	45	40,4	36	40,8	40
3. Інфраструктура	27,1	98	26	91	27,1	107	26,3	112	32,3	99
4. Ринок	38,7	68	44	82	45,1	90	43,9	89	42,1	75
5. Бізнес	42,3	51	30,2	79	29,1	87	32,4	78	30,6	73
6. Отримані знання і технології	39,2	30	32	45	38,2	32	36,4	34	34,1	33
7. Творча діяльність	29,2	83	35,3	81	30,6	77	31,3	75	31	58

Таблиця 4

Структура інноваційно активних підприємств у 2011–2015 рр., % [18; 19]

	2011	2012	2013	2014	2015
Інноваційно активні підприємства	16,2	17,4	16,8	16,1	17,3
За напрямками інноваційної діяльності:					
внутрішні науково-дослідні розробки	12,4	12,2	12,5	1,9	3,2
придбання науково-дослідних розробок	7,6	7,6	6,6	0,9	1,5
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	10,3	10,86	10,62	9,9	9,8
придбання інших зовнішніх знань	1,0	4,9	4,9	0,8	0,7
навчання та підготовка	2,9	18,2	19,4	3,2	X
ринкове запровадження інновацій	1,3	5,8	5,5	0,8	X
інші	12,2	11,5	9,6	1,4	4,4

науково-дослідні роботи до рівня 15,9% (2014 р.), на зовнішні науково-дослідні роботи – до рівня 6,9% (2014 р.), на інші напрями, які включають витрати на аналіз ринку, маркетинг, рекламу та дослідження – до рівня 24,0% (2013 р.).

Серед регіонів вищою за середню в Україні частка інноваційно активних підприємств була в Миколаївській, Харківській, Кіровоградській, Івано-Франківській, Запорізькій, Херсонській, Сумській, Одеській, Львівській і Тернопільській областях; у розрізі видів економічної діяльності – на підприємствах із виробництва основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів, автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів, комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, інших транспортних засобів, коксу та продуктів нафтоперероблення, електричного устаткування [16].

Розподіл джерел фінансування інноваційної діяльності (табл. 6) свідчить про відсутність державної підтримки інноваційної діяльності, оскільки частка фінансування за рахунок держбюджету є найменшою (у 2015 р. становить 0,39%), за період 2011–2015 р. у середньому становить 1,64%.

Основним та найбільшим джерелом фінансування інноваційної діяльності в промисловості є власні кошти підприємств та організацій, частка фінансування якої в 2015 р. становить 97,2%, у середньому за період 2011–2015 рр. – 74,36% відповідно.

Таким чином, реалізація державних програм у сфері інноваційної діяльності у промисловості унеможливується через

відсутність державного фінансування та ефективних механізмів залучення коштів іноземних інвесторів.

При цьому необхідно зазначити, що рівень зацікавленості іноземних інвесторів у фінансуванні інноваційної діяльності національної промисловості дуже замалий, і з часом його частка в загальному обсязі фінансування зменшується (з 8,7% у 2012 р. до рівня 0,42% у 2015 р.).

Така зацікавленість спрямована саме на виробництва з низьким ступенем обробки в Україні – отримання доступу до її сировинних ресурсів, що не відповідає завданням структурної модернізації та шляху інноваційного розвитку країни, загрожує поглибленням дисбалансів товарних та фінансових ринків, нерациональним використанням сировинно-ресурсної бази та виробничих потужностей, подальшим відставанням від розвинутих країн.

Визначено, що найбільший вплив на розвиток інноваційного потенціалу промислового підприємства має наявність кадрового складу його науково-технічної діяльності (табл. 7, 8) та фінансування науково-технічних робіт (табл. 9).

Аналіз показників динаміки інституційного й кадрового забезпечення наукової та науково-технічної діяльності промислових підприємств (табл. 7–9) в Україні свідчить про зменшення науково-дослідної бази інноваційного розвитку.

Так, у 2011–2015 рр. в Україні стабільно скорочувалася кількість організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи (з 1255 од. у 2011 р. до 978 од. у 2015 р.), а також

Таблиця 5

Питома вага інноваційних витрат за видами у промисловості, % [16; 17]

Показник	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Усього, у т. ч.</i>	100	100	100	100	100
внутрішні НДР	5,8	8,4	13,7	15,9	13,3
зовнішні НДР	1,73	2,0	3,4	6,9	1,5
придбання інших зовнішніх знань	2,27	0,4	0,9	0,6	0,6
придбання машин, обладнання, програмного забезпечення	73,18	70,1	58,0	66,5	80,6
інші	17,02	19,1	24,0	10,1	4,0

Таблиця 6

Розподіл обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості, % [17]

Показник	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Усього у т. ч за рахунок коштів:</i>	100	100	100	100	100
держбюджету	1,04	2,0	0,3	4,47	0,39
місцевих бюджетів	0,1	0,1	1,6	0,07	0,27
власних коштів	52,92	63,9	72,9	84,9	97,2
коштів вітчизняних інвесторів	1,3	1,3	1,3	0,1	0,53
коштів іноземних інвесторів	0,39	8,7	13,1	1,8	0,42
інших джерел	4,24	3,0	4,2	8,1	1,1

Таблиця 7

Кадровий склад науково-технічної діяльності в Україні, тис. ос. [16; 17]

Показники	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість працівників наукових організацій, тис. осіб	134,7	129,9	123,2	109,6	101,6
<i>з них:</i> дослідники і техніки	85,0	82,0	77,91	69,4	63,9
доктори наук	4,4	4,5	4,5	4,3	4,1
кандидати наук	16,1	15,9	15,9	14,7	13,9
Чисельність організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, од.	1255	1185	1063	999	978

чисельність їх працівників (із 134,7 тис. ос. у 2011 р. до рівня 101,6 тис. ос.), що пов'язано з відсутністю перспектив розвитку науково-інноваційної діяльності, падінням престижу і відсутністю мотивації до наукової праці, низькими рівнем матеріально-технічної бази науки та низьким рівнем її фінансування і державної підтримки, відсутністю належного інформаційного забезпечення науково-технічної діяльності (Україна у міжнародних рейтингах посідає: за мережевою готовністю в 2015 р. – 71-е місце серед 143 країн світу; за розвитком електронного урядування в 2014 р. – 87-е місце серед 193 держав – членів ООН; за розвитком Інтернету в 2014 р. – 46-е місце серед 86 країн світу; за Глобальним індексом кібербезпеки – у 17-й групі країн серед 29 груп країн [16]).

Активізації освоєння інновацій сприяє подання заявок на видачу охоронних документів на об'єкти промислової власності (табл. 10), а формування дієвих механізмів комерціалізації наукових розробок створює нові можливості для розвитку і вітчизняної науки, і виробничого сектору.

Проте за згрупованими даними табл. 10 зроблено висновок про тенденцію зменшення подання до вітчизняного патентного відомства кількості заявок на видачу охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної промислової власності. При цьому необхідно зазначити, що позиціонування України на європейських та інших закордонних ринках науково-технічних досягнень є обмеженим, про що свідчить незначна кількість поданих та отриманих у патентних відомствах цих країн охоронних документів на об'єкти промислової власності (у 2011 р. подано 112 заявок, у 2015 р. – 52 заявки. Отримано заявок у 2011 р. – 78, а вже в 2015 р. їх кількість зменшено до рівня 27 заявок).

Відсутність правової охорони на вітчизняні результати інтелектуальної діяльності за кордоном зумовлює звуження географічного ареалу їх реалізації, втрату інтелектуального потен-

ціалу промислових підприємств унаслідок безкоштовного копіювання об'єктів інтелектуальної власності та їх використання контрагентами. А через інертність держави у сприянні патентно-ліцензійному захисту українських ОПВ цей ринок ще довго може бути недоступним для вітчизняних технологій та українських промислових підприємств [16].

Висновки. У дослідженні вирішено важливе науково-практичне завдання з подальшого визначення ключових тенденцій, напрямів та факторів впливу на інноваційний розвиток промислових підприємств. Основні результати дослідження такі:

- з використанням основних факторів впливу, до яких запропоновано відносити: рівень сприятливості до розвитку зовнішнього інноваційно-інвестиційного середовища, структуру та обсяг інноваційних витрат; рівень організаційної та фінансової державної підтримки; наявність необхідного кадрового складу та рівень фінансування наукових і науково-технічних робіт; рівень комерціалізації наукових розробок, стан розвитку інформаційно-комунікаційних технологій досліджено сучасний стан економічного та інноваційного розвитку промислових підприємств України за 2011–2015 рр.;

- запропоновано рівень сприятливості зовнішнього середовища до інноваційного розвитку промислових підприємств визначати за допомогою Глобального індексу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (WEF) та Глобального індексу інновацій Корнельського університету, бізнес-школи INSEAD і Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO);

- визначено, що Україна нині продовжує розвиватися без істотного використання свого інноваційного потенціалу, використовуючи науково технічні надбання промислових підприємств у попередніх роках, тому інноваційний розвиток промислових підприємств нагально потребує державної підтримки,

Таблиця 8

Динаміка обсягу наукових та науково-технічних робіт за видами робіт у цінах 2010 р., млн. грн. [16; 17]

	2011	2012	2013	2014	2015
Загальний обсяг	9050,2	8926,4	8992,5	8587,9	10385,3
науково-технічні розробки	4352,6	4235,3	4407,9	4189,0	5371,7
науково-дослідні роботи	3555,6	3725,2	3644,9	3439,2	3900,9
науково-технічні послуги	1142,1	965,8	939,7	959,8	1112,6

Таблиця 9

Динаміка обсягу фінансування науково-технічних робіт за джерелами [16; 17]

	2011	2012	2013	2014	2015
Усього, млн. грн.	8396,7	8385,4	8497,7	8093,5	10066,0
держбюджет	3377,2	3758,0	3624,7	3153,8	3470,4
власні кошти	729,4	883,9	1125,3	1511,9	2473,5
кошти замовників	4188,0	3577,4	3594,7	3290,2	3852,5

Таблиця 10

Кількість заявок на видачу охоронних документів на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки) [16; 17]

	Подано заявок									
	Державний департамент інтелектуальної власності					Патентні відомства інших країн				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	8894	8514	8348	8029	7358	112	98	90	51	52
	Отримано заявок									
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
	Україна	7748	8552	8432	7864	7334	78	86	72	62

міжгалузевого технологічного обміну, зміцнення зв'язків компаній з університетами та науково-дослідними інститутами, розвитку міжнародної науково-технічної кооперації та широкого застосування інформаційних технологій.

Література:

1. Ветлужський В.О. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В.О. Ветлужський, І.В. Новікова // Проблеми науки. – Київ : КиївЦНТЕІ, 2013. – С. 32–39.
2. Геєць В.М. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці : [монографія] / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко ; за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми : Університетська книга, 2005. – 582 с.
3. Калінеску Т.В. Інноваційна стратегія розвитку підприємств на основі збалансованої системи показників : [монографія] / Т.В. Калінеску, І.В. Пономарьова, М.О. Наталенко ; Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ : СНУ, 2013. – 286 с.
4. Маноїленко О.В. Напрямки удосконалення методичного підходу до оцінки інвестиційної привабливості підприємства / О.В. Маноїленко, Л.С. Стригуль // Сталій розвиток економіки. – 2012. – № 7(17). – С. 88–94.
5. Мелень О.В. Інноваційний розвиток та конкурентоспроможність машинобудівних підприємств / О.В. Мелень // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – 2013. – № 20(993). – С. 18–21.
6. Пантелєєв М.С. Оцінка потенціалу інноваційного розвитку підприємства: практичний аспект / М.С. Пантелєєв, Н.М. Побережна, А.О. Ярошенко // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ». Темат. вип. «Технічний прогрес та ефективність виробництва». – 2015. – № 60(1169). – С. 132–136.
7. Перерва П.Г. Управление инновационной деятельностью. Основы инновационного менеджмента и экономики инноваций : в 3-х т. / Под общ. ред. П.Г. Перервы, С.Н. Глаголева. – Белгород : БГТУ, 2012. – 545 с.
8. Побережний Р.О. Алгоритмічна модель формування стратегічного профілю машинобудівного підприємства: практичний аспект / Р.О. Побережний // Бізнес Інформ. – 2015. – № 3. – С. 83–92.
9. Побережна Н.М. Інвестиційна складова економічної безпеки / Н.М. Побережна // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – 2013. – № 67(1040). – С. 179–185.
10. Стадник В.В. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства / В.В. Стадник, М.А. Йохна. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 327 с.
11. Ястремська О.М. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства / О.М. Ястремська, Г.В. Верещагіна. – Харків : ІНЖЕК, 2010. – 392 с.
12. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>.
13. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2012. – № 19–20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
14. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2015–2016 : економічний дискусійний клуб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analityka/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-ukrayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti>
15. Глобальный инновационный индекс : доклад / Всемирная организация интеллектуальной собственности. – Cornell University, INSEAD : Всемирная организация интеллектуальной собственности, 2016. – 451 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.wipo.int/publications/en/>.
16. Інноваційний розвиток промисловості як складова структурної трансформації економіки України : аналітична доповідь / О.В. Собкевич, А.І. Сухоруков, А.В. Шевченко [та ін.]. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень, 2014. – 152 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.
17. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. / Державна служба статистики України. – К. : ДП «Інформ-вид. Державної служби України», 2016. – 257 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Побережная Н.Н. Анализ факторов влияния на инновационное развитие промышленных предприятий: практический аспект

Анотация. В статье раскрыты проблемы экономического и инновационного развития промышленных предприятий Украины, проведен анализ основных факторов, влияющих на инновационное развитие промышленных предприятий, осуществлена оценка их инновационной активности. Установлено, что инновационная деятельность промышленных предприятий в Украине нуждается в государственной поддержке, межотраслевом технологическом обмене, укреплении связей компаний с университетами и научно-исследовательскими институтами, в развитии международной научно-технической кооперации и широком применении информационных технологий.

Ключевые слова: инновационное развитие, глобальный индекс инноваций, индекс конкурентоспособности, научно-техническая деятельность, среда инноваций.

Poberezhna N.M. The analysis of factors of influence on the innovative development of industrial enterprises: practical aspect

Summary. The problems of economic and innovative development of industrial enterprises in Ukraine are discovered in the article. Also the main factors affecting innovative the development of industry are analyzed, assessment of their innovative activity is carried out. It is found that the innovative activity of industrial enterprises in Ukraine needs state support, intersectoral technological exchange, strengthening relations companies with universities and research institutions, development of international scientific and technical cooperation and the wide application of information technology.

Keywords: innovative development, global innovation index, index of competitiveness, scientific and technical activities, innovative environment.